

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permisivitatea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

MAREA CAMERĂ CAUZA AUSTIN ȘI ALȚII ÎMPOTRIVA REGATULUI UNIT

(Cererile nr. 39692/09, 40713/09 și 41008/09)

Hotărâre

Strasbourg

15 martie 2012

Hotărârea este definitivă. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Austin și alții împotriva Regatului Unit,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Marea Cameră), reunită în Marea Cameră compusă din: Françoise Tulkens, *președinte*, Nicolas Bratza, Jean-Paul Costa, Josep Casadevall, Nina Vajić, Dean Spielmann, Lech Garlicki, Ineta Ziemele, Päivi Hirvelä, Giorgio Malinverni, Luis López Guerra, Ledi Bianku, Kristina Pardalos, Ganna Yudkivska, Vincent A. de Gaetano, Angelika Nußberger, Erik Møse, *judecători*, și Michael O'Boyle, *grefier adjunct*,

după ce a deliberat în camera de consiliu la 14 septembrie 2011 și la 15 februarie 2012, pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

Procedura

1. La originea cauzei se află trei cereri îndreptate împotriva Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord cu care a fost sesizată Curtea în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”): prima (nr. 39692/09), introdusă la 17 iulie 2009 de o resortisant[britanică, doamna Lois Amelia Austin („prima reclamantă”), a doua (nr. 40713/09), introdusă la 27 iulie 2009 de către domnul George Black („al doilea reclamant”), care are cetățenie greacă și britanică, și a treia (nr. 41008/09), introdusă la 27 iulie 2009 de către doamna Browyn Lowenthal („a treia reclamantă”), care are cetățenie britanică și australiană, și de către un cetățean britanic, domnul Peter O'Shea („al patrulea reclamant”).

2. Prima reclamantă a fost reprezentată de doamnele Louise Christian, Katharine Craig, Heather Williams QC și Philippa Kaufmann. Al doilea reclamant a fost reprezentant de domnul James Welch. Al treilea și al patrulea reclamant au fost reprezentați de domniile Ben Emmerson QC, Michael Fordham QC, Alex Bailin și John Halford. Guvernul Regatului Unit („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul guvernamental, domnul John Grainger, din cadrul Ministerul Afacerilor Externe și al Commonwealth.

3. Reclamanții au denunțat izolarea, în timpul unei manifestații în centrul Londrei, în interiorul unui cordon de polițiști (o măsură desemnată de termenul de „kettling” – „încercuire”), timp de aproape șapte ore; ceea ce ei considerau o lipsire de libertate contrară art. 5 § 1 din Convenție.

4. Cererea a fost atribuită secției a patra a Curții (art. 52 alin. 1 din Regulamentul Curții). La 21 septembrie 2010, aceasta a hotărât să conexeze cererile și să le comunice Guvernului. A decis, de asemenea, să examineze împreună admisibilitatea și fondul cererilor (art. 29 § 1 din Convenție). La 12 aprilie 2011, camera a decis să se desesizeze în favoarea Marii Camere.

5. Compunerea Marii Camere a fost adoptată în conformitate cu art. 27 § 2 și 3 din Convenție și art. 24 din regulament.

6. Atât reclamanții, cât și Guvernul au depus observații scrise cu privire la admisibilitatea și fondul cererilor.

7. La 14 septembrie 2011, a avut loc o ședință publică la Palatul Drepturilor Omului din Strasbourg (art. 59 alin.3 din Regulament).

S-au înfățișat:

– *pentru Guvern*

domnii	J. GRAINGER,	<i>agent,</i>
	D. PANNICK QC,	
	J. SEGAN,	<i>avocați,</i>
	C. PAPALEONTIOU,	
doamna	M. PURDASY,	<i>consilieri;</i>

– *pentru reclamanți*

domnul	B. EMMERSON QC,		
doamnele	P. KAUFMANN QC,		
	A. MACDONALD,		
domnul	I. STEELE,	<i>avocați,</i>	doamna K. CRAIG,
domnii	J. HALFORD,		
	J. WELCH,	<i>consilieri,</i>	doamna
	L.A. AUSTIN,		
domnul	G. BLACK,		
doamna	B. LOWENTHAL,	<i>reclamanți.</i>	

Curtea a ascultat declarațiile domnului Pannick, doamnei Kaufmann și domnului Emmerson.

În fapt

8. Prima reclamantă s-a născut în 1969 și locuiește la Basildon; al doilea reclamant s-a născut în 1949 și locuiește la Melbourne; a treia reclamantă s-a născut în 1972 și locuiește la Londra; al patrulea reclamant s-a născut în 1963 și locuiește la Wembley.

9. Faptele cauzei se pot rezuma după cum urmează.

I. Circumstanțele cauzei

A. Declarațiile reclamantilor cu privire la cele petrece la 1 mai 2001

10. La 1 mai 2001, în timpul unei manifestații în centrul Londrei, reclamantii au fost reținuți în interiorul unui cordon de polițiști la Oxford Circus (la intersecția Regent Street cu Oxford Street).

11. Prima reclamantă, doamna Lois Austin, este membră a partidului socialist. Participase înainte la numeroase manifestații, în special cu ocazia zilelor muncii anterioare. La 1 mai 2001, aceasta și-a lăsat fiica de 11 ani la căminul de copii, intenționând să meargă să o ia la ora 16:30, și a plecat la Essex, în centrul Londrei, împreună cu partenerul său. Amândoi au participat la un protest anti-globalizare în fața Băncii Mondiale, înainte de a merge împreună cu alți manifestanți la Oxford Circus, unde au ajuns în jurul orei 14. În jurul orei 15:45, doamna Austin a vrut să plece de la manifestație ca s-o ia pe fiica ei de la cămin. A explicat situația la doi polițiști ce formau cordonul, dar i s-a răspuns că nu poate pleca și că este imposibil de prevăzut cât timp trebuie să mai stea. Doamna Austin a aranjat ca o prietenă să meargă să-i ia copilul de la cămin. I s-a permis în cele din urmă să plece la ora 21:30.

12. În aceeași zi de 1 mai 2001, între orele 14 și 14:30, al doilea reclamant a încercat să traverseze Oxford Circus pentru a merge la o librărie situată pe Oxford Street. Un polițist l-a avertizat că nu poate merge pe Oxford Street, blocată de o mulțime de manifestanți care se apropiau, și l-a sfătuit să meargă pe Margaret Street, o stradă paralelă din nord. Reclamantul i-a urmat sfatul dar, între Margaret Street și Regent Street, a dat peste un zid de polițiști echipați cu scuturi și căști care se îndreptau spre sud. Reclamantul a fost constrâns să treacă pe la Oxford Circus în jurul orelor 14:30. A cerut imediat permisiunea să plece din cordon și i s-a spus că cei care nu sunt manifestanți pot pleca de-a lungul Oxford Circus care ducea în Bond Street dar, când a ajuns acolo, a fost informat că nu există nicio cale de ieșire. Nu a putut pleca din cordon decât la ora 21:20.

13. A treia reclamantă nu avea nicio legătură cu manifestația. Ea lucra nu departe de Oxford Circus și își lua pauza de masă când, în jurul orei 14:10, un rând de polițiști ce blocau strada nu au lăsat-o să se întoarcă la locul de muncă. S-a întors și a încercat să meargă prin altă parte dar și-a dat seama că și aceasta era blocată de polițiști, care au început să înainteze în direcția ei. Reclamanta a fost reținută în interiorul cordonului la Oxford Circus până la ora 21:35. Asemenea altor persoane, a cerut de mai multe ori permisiunea să plece, dar polițiștii cărora s-a adresat i-au explicat că aveau ordin să nu lase pe nimeni să treacă.

14. Al patrulea reclamant lucra și el lângă Oxford Circus și a fost și el prins în cordon în vreme ce traversa intersecția în pauza de masă. A putut pleca în jurul orei 20.

B. Procedurile interne

1. *High Court*

15. În urma evenimentelor din 1 mai 2001, în jur de 150 persoane care au fost reținute la Oxford Circus au luat legătura cu mai multe cabinete de *solicitors* cu intenția de a iniția proceduri în instanță. Diverșii potențiali reclamanti, reprezentanții lor legali și reprezentanții poliției metropolitane au luat legătura unii cu alții pentru a găsi un mijloc de a se ocupa de cereri în mod eficient. S-a hotărât ca prima reclamantă și domnul Geoffrey Saxby, un trecător prins în cordon, să fie reclamanti „piloți”. Ambii au sesizat *High Court* cu acțiune în daune-interese pentru lipsire de libertate în mod ilegal și, în temeiul legislației drepturilor omului, pentru încălcarea dreptului la libertate garantat la art. 5 din Convenție. Inițial, prima reclamantă a evocat de asemenea o atingere a drepturilor sale la libertatea de exprimare și de întrunire rezultate din art. 10 și 11 din Convenție, dar nu a continuat în cele din urmă aceste

capete de cerere. Poliția metropolitană s-a angajat față de reprezentanții legali ai celorlalți reclamanți (inclusiv al doilea, al treilea și al patrulea reclamant) să nu invoce decăderea din drepturi dacă aceștia decid să intenteze acțiuni în fața instanțelor interne după pronunțarea deciziei cu privire la cauza pilot.

a) Faptele stabilite de judecătorul Tugendhat

16. Procesul în fața *High Court*, prezidat de judecătorul Tugendhat, a durat trei săptămâni, din care șase zile au fost consacrate audierii martorilor. Judecătorul a audiat optsprezece martori și doi experți, a examinat declarațiile a 138 alți martori precum și mii de pagini de documente și a vizionat filme video înregistrate cu camere video și de supraveghere sau din elicopterele poliției. În hotărârea din 23 martie 2005 [(2005) EWHC 480 (QB)], a consacrat 500 de puncte examinării probelor și constatărilor de fapt. Acestea se pot rezuma în felul următor.

17. La 18 iunie și la 30 noiembrie 1999, precum și la 1 mai 2000, Londra a fost scena unor grave perturbări ale ordinii publice care, în opinia poliției, se puteau reproduce la 1 mai 2001. Manifestațiile organizate la aceste trei date aveau ca temă contestarea sistemului capitalist și a globalizării. Organizatorii evenimentului din 18 iunie 1999 au refuzat să coopereze cu poliția și au difuzat documente similare celor distribuite de către organizatorii manifestației din 1 mai 2001. În după-amiaza zilei de 18 iunie 1999, o mulțime de 3 000 – 5 000 persoane, care purtau măști, au cauzat daune materiale în valoare de două milioane de lire sterline (GBP) și vătămări corporale persoanelor și polițiștilor, dintre care unsprezece au fost spitalizate. Tot atunci, manifestații pe aceleași teme au generat de asemenea grave atingeri ordinii publice în alte țări, în special la Seattle la 30 noiembrie 1999 (la o reuniune a Organizației Mondiale a Comerțului), la Washington DC la 16 aprilie 2000 (cu ocazia unei reuniuni a Fondului Monetar Internațional), la Melbourne la 11 – 13 septembrie 2000 (la un summit Asia-Pacific al Forumului Economic Mondial), la Praga la 26 septembrie 2000 (cu ocazia unei alte reuniuni a Fondului Monetar Internațional) și la Quebec la 22 aprilie 2001 (la o reuniune a Summitului Americilor). La momentul planificării operațiunilor pentru 1 mai 2001, s-a ținut seama de informațiile adunate din aceste manifestații și din alte manifestații anterioare, organizate în special la Londra, și de recomandările care au fost formulate în urma acestor evenimente diferite.

18. Pentru 1 mai 2001, poliția a fost avertizată că două evenimente, adică o defilare organizată de syndicate pentru ziua muncii și o manifestație a tinerilor studenți socialiști, urmau să se deruleze în mai multe locuri din Londra. De asemenea, informațiile de care poliția dispunea indicau că activiștii proveniți dintr-o mare coaliție de grupări ecologiste, anarhiste și de extremă stânga aveau intenția să organizeze diverse manifestații în douăzeci și patru de locuri din Londra corespunzătoare pătrățelelor din jocul Monopoly. Ziua trebuia să se termine cu un miting la Oxford Circus la ora 16. Organizatorii acestui „Monopoly pentru Ziua Muncii” (*May Day Monopoly*) nu au luat legătura cu poliția și nici nu au cerut autorizație pentru manifestații, făcând tot posibilul ca să păstreze secretul cu privire la locurile și natura diverselor evenimente. Participanții au fost încurajați direct și indirect să poartă măști și să participe la jafuri și violență (hotărârea judecătorului Tugendhat, pct. 206-225). Din informațiile de care dispunea Secția Specială a Poliției (*Police Special Branch*), ne puteam aștepta la „un nucleu dur de 500 până la 1 000 de manifestanți hotărâți să caute confruntarea și violența și să tulbure ordinea publică”. În opinia secției speciale de poliție, această manifestație reprezenta una din cele mai rele amenințări pentru ordinea publică pe care Londra le-a cunoscut vreodată și exista un risc real de vătămări corporale grave, chiar mortale, și de daune materiale dacă poliția nu reușea să controleze în mod eficient mulțimea. Pericolul privea atât populația obișnuită cât și pe polițiști și manifestanți. La 24 aprilie 2001, primarul Londrei a publicat în ziarul principal londonez de seară un articol în care a denunțat ambițiile distrugătoare ale organizatorilor acestei manifestații și a rugat toți londonezii să nu se implice. Avertismente similare au apărut în mai multe alte ziare în martie și aprilie 2001.

19. Planul poliției pentru ziua Z prevedea, pe lângă intervenția poliției, desfășurarea a aproximativ 6 000 de polițiști purtând veste de semnalizare. Era practic cel mai mare număr de polițiști desfășurați vreodată la Londra. Funcționarii de poliție mobilizați să mențină ordinea în acea zi erau cei mai experimentați din Anglia. Dat fiind că ziua urma să se termine cu un miting la ora 16 la Oxford Circus, un sistem de difuzoare fusese instalat. Operațiunea poliției avea ca obiective strategice declarate liniștirea publicului și garantarea securității, permiterea și controlarea oricărei contestații legitime, prevenirea tulburărilor ordinii publice și protejarea clădirilor cheie cum ar fi Buckingham Palace și Parlamentul, prevenirea infracțiunilor și luarea tuturor măsurilor rezonabile pentru prinderea potențialilor infractori și, în general, limitarea perturbărilor în măsura posibilului. Totuși, poliția nu știa la ce să se aștepte, nici cum să reacționeze eventualelor agitații.

20. În dimineața zilei de 1 mai 2001, mai multe manifestații de talie redusă au avut loc în Londra. În jurul orei 13, câțiva manifestați au început să se adune în fața birourilor Băncii Mondiale din strada Haymarket. S-au îndreptat spre Piccadilly Circus, apoi au urcat pe Regent Street înspre Oxford Circus. În jurul orei 14, conform estimărilor, mai mult de 1 500 de persoane s-au adunat la Oxford Circus și mulțimea creștea în mod regulat. Un număr de persoane din Regent Street purtau măști. După serviciile de informații ale poliției mitingul de la Oxford Circus trebuia să aibă loc la ora 16, iar amploarea mulțimii deja prezentă cu două ore înainte i-au luat pe nepregătite pe polițiști, care erau în număr insuficient în sector pentru a opri fluxul manifestațiilor.

21. În jurul orei 14, poliția a decis să facă un cordon care să cuprindă mulțimea. Decizia a fost luată în baza informațiilor disponibile, conform cărora 500 până la 1 000 de indivizi posibil violenți trebuiau să participe la manifestațiile din 1 mai, și din experiența manifestațiilor anterioare similare, și nu la vederea comportamentului mulțimii. Decizia a rezultat din exercitarea deliberată a puterilor de *common law* acordate poliției pentru prevenirea tulburărilor ordinii publice. O dată decizia luată, le-a trebuit aproximativ 10 minute pentru crearea unui cordon liber și, după sosirea întăririlor, 20 – 25 de minute pentru crearea unui cordon integral. Era suficient spațiu în interiorul cordonului pentru ca persoanele să se poată deplasa și nu au fost înghesuieți. Totuși, pe măsură ce după-amiaza se apropia, condițiile deveniseră incomode. Era o zi rece și umedă. Persoanele încercuite nu aveau nici apă nici hrană, nu aveau acces la toalete și nu se puteau adăposti în altă parte.

22. Nici un anunț nu a însoțit crearea cordonului, polițiștii se temeau că acesta nu era destul de solid pentru a rezista unui efort al mulțimii pentru forțarea trecerii. Abia la ora 16 persoanelor din interiorul cordonului li s-a explicat că izolarea lor avea ca scop evitarea tulburărilor ordinii publice. Comandantul forțelor de poliție a recunoscut apoi, când a dat declarația în fața instanțelor interne, că acest anunț ar fi putut avea loc mai devreme, poate în jurul orelor 15:15 sau 15:30.

23. La ora 14:25, la cinci minute după crearea cordonului integral, *Chief Superintendent* (comisarul diviziei) care comanda operațiunile s-a gândit să înceapă la nord de Regent Street o evacuare controlată a persoanelor din interiorul cordonului. Totuși, dispersarea a trebuit raportată atunci când unii manifestați din interiorul și exteriorul cordonului au început să lanseze proiectile și să fie violenți față de polițiști și când mulțimea a încercat să forțeze cordonul până la Regent Street. La ora 14:55, o dispersare către nord a fost din nou programată, apoi suspendată din cauza violențelor manifestațiilor de fiecare parte a cordonului. În acel moment, alte persoane au început să se îndrepte spre Oxford Circus pentru a lua parte la evenimentul programat la ora 16. Un raport al situației întocmit de poliție în jurul orei 15:40 indica că polițiștii erau prinși în sandwich între mai multe mitinguri și trebuiau să facă față înghesuieților și aruncărilor de sticle. La 16:30, o mulțime de 400 – 500 persoane care urma un grup de samba a trecut pe lângă cordon, făcând astfel dificilă dispersarea către Oxford Street. Situația a fost reexaminată la ora 16:55, dar s-a exclus eliberarea colectivă din cauza riscului de violențe și agitații. La ora 17:15, Oxford Street a fost scena unor perturbări grave cauzate de un nucleu de 25 manifestați mascați care au atras o mulțime de mai multe

sute de persoane. La ora 17:20, persoanele din interiorul cordonului erau calme, dar poliția a ezitat să lanseze o operațiune de evacuare colectivă din cauza prezenței în vecinătate a altor grupuri importante și turbulente.

24. La ora 17:55, poliția a decis să evacueze persoanele din interiorul cordonului. Totuși, violențele au reînceput în mulțime și, la 18:15, ordinul de evacuarea a fost anulat. La ora 19 a început operațiunea de dispersare și mici grupuri și câteva persoane au fost conduși sub escortă departe de cordon. Totuși, la ora 19:20, procesul a fost oprit din cauza unor dificultăți de controlare a persoanelor adunate în afara cordonului, dintre care unele aruncau cu pietre mari și proiectile incendiare în polițiști, și din cauză că manifestanții care au ieșit din cordon au rămas în apropiere. La 19:30, procesul de evacuare colectivă a reînceput după sosirea întăririlor pentru însoțirea persoanelor evacuate din cordon. Totuși, dispersarea a fost din nou oprită atunci când s-a dovedit că persoanele care au fost eliberate s-au adunat într-un alt miting important, care anterior se dovedise violent, înspre nord, pe Great Portland Street. La ora 20, Portland Place era goală și dispersarea colectivă a mulțimii reținute la Oxford Circus a fost reluată, pe grupuri de zece persoane. La 21:45, operațiunea era practic terminată. Peste o sută de persoane au fost oprite la sfârșitul tulburărilor din Oxford Circus și în apropiere. În cadrul procedurii de eliberare colectivă, persoanele eliberate, sau cel puțin câteva dintre ele, au fost cercetate și fotografiate, fiindu-le înregistrate numele și adresele.

25. Din estimările poliției, au fost cel mult 2 000 persoane în interiorul cordonului, și 1 000 în mitingurile din exteriorul acestuia. A reieșit din documentele și filmele video prezentate la audiere că aproximativ 392 de persoane au fost eliberate individual în cursul după-amiezii de 1 mai 2001. S-a admis că această cifră nu era probabil exactă, dar, după spusele judecătorului Tugendhat, numărul eliberărilor individuale era într-adevăr „mai apropiat de 400 decât de 200”. Majoritatea acestor eliberări s-au efectuat la nord și sud de Oxford Circus, foarte puține persoane fiind evacuate la est și vest. Majoritatea eliberărilor înregistrate au avut loc înainte de ora 16; 12 s-au produs între orele 16 și 17, 89 între orele 17 și 18, 59 între orele 18 și 19 și 12 după ora 19. Polițiștilor le-a fost greu să distingă indivizii care nu reprezentau nicio amenințare de violență și pe care îi puteau elibera individual. Din rapoartele poliției, unii dintre ei erau simpli trecători prinși în manifestație. Alții au fost descriși ca fiind persoane cu afecțiuni fizice, femei însărcinate, persoane vârstnice sau copii.

b) Concluziile judecătorului Tugendhat

26. Judecătorul a concluzionat că, având în vedere violențele care au presărat manifestațiile precedente, informațiile disponibile, lipsa cooperării între organizatori și comportamentul unor manifestanți, poliția a avut motive rezonabile să creadă în existența unui risc real că au existat pagube materiale și că unele persoane au fost grav rănite sau chiar ucise. Pericolele principale erau călcatul în picioare sau înghesuiala, dar exista și riscul aruncării de proiectile. Având în vedere situația de la Oxford Circus, poliția, pentru a preveni violențele și vătămările corporale, nu a avut altă soluție la ora 14 decât să facă un cordon integral, și această alegere a constituit prin urmare o reacție potrivită a poliției față de prezența mulțimii. Măsura încercuirii a vizat în principal asigurarea securității persoanelor – inclusiv a celor care se aflau în interiorul cordonului –, protejarea bunurilor din Oxford Street și apărarea altor drepturi ale terților. De asemenea, poliția a avut intenția să izoleze anumite persoane, după caz supunându-le unui interogatoriu sau unei percheziții.

27. Începând cu ora 14:20, nimeni din interiorul cordonului nu a mai avut posibilitatea să plece fără autorizație. Măsura în cauză a constat astfel într-o încercuire strictă, cu o libertate de mișcare minimală în intersecția Oxford Circus, iar consecințele au fost grave, dificultatea situației crescând în timp, dar poliția nu și-a imaginat vreodată că măsura poate dura atât de mult și a evaluat în permanență posibilitatea de eliberare a mulțimii în siguranță.

28. Poliția nu a avut în practică nicio posibilitate de a proceda la o dispersare colectivă mai repede decât a făcut-o. În anumite momente, căile de evacuare au fost blocate de alte grupuri care încercau să ajungă la Oxford Circus. Nu ar fi fost rezonabil sau sigur să li se permită

acestor grupuri să se adune fără niciun control. De asemenea, au existat lungi perioade în care poliția nu a dispus de efectivele necesare pentru a asigura dispersarea mulțimii în siguranță și nimic nu lăsa să se creadă că comisarul de la Poliția Metropolitană din Londra ar fi putut sau trebuit să aducă mai mulți polițiști în stradă în acea zi. Unul din motivele care explică insuficiența efectivelor a fost refuzul a unei părți semnificative a mulțimii de a coopera cu polițiștii ce formau cordonul. În orice moment, aproximativ 40% dintre manifestanți s-au arătat ostili în mod fățis, provocând înghesuiri, aruncând proiectile sau refuzând într-un mod sau altul să coopereze. Persoanele care s-au abținut de la asemenea acte nu s-au separat de această minoritate activă. Cordonul a trebuit astfel menținut de un număr suficient de polițiști pentru a putea rezista unei presiuni concertate a acestor persoane pentru a forța trecerea. O mulțime cooperativă ar fi putut fi încercuită de mai puțini polițiști, ceea ce ar fi permis să consacre o parte din efective încadrării dispersării. Al doilea motiv ce explică insuficiența efectivelor a ținut de respingerea autorității sau a indicațiilor poliției de către alte grupuri de persoane din exteriorul cordonului. Polițiștii au făcut tot posibilul în circumstanțe extrem de dificile. Efectivele care erau indispensabile pentru a proceda la evacuarea mulțimii la Oxford Circus au fost desfășurate în altă parte din necesitate și în mod adecvat. Nu a rezultat că polițiștii ar fi trebuit să lase mulțimea izolată la Oxford Circus să se disperseze fără nici un control. Un asemenea demers ar fi echivalat, pentru poliție, cu negarea obligației de a preveni tulburările ordinii publice, datoria de diligență, precum și obligația pozitivă de a proteja manifestanții și terții – inclusiv polițiștii – împotriva riscului unor vătămări grave, și de a păstra bunurile semenilor.

29. Având în vedere condițiile din Oxford Circus, în special dificultățile poliției de a distinge indivizii pașnici de cei violenți sau posibil violenți din interiorul cordonului, orice politică de evacuare alta decât cea care a fost urmată s-ar fi dovedit irealizabilă. O dată cordonul creat, orice proces de dispersare controlată nu putea decât să dureze mult timp înainte de evacuarea completă a mulțimii. Era imposibil de precizat cât timp ar fi durat operațiunea fără cercetări sau strângerea dovezilor, dar în orice caz nu era o chestiune de douăzeci de minute. Imediat ce s-a considerat necesară însoțirea procesului de evacuare cu percheziții și strângeri de probe, era normal ca operațiunea să se fi întins asupra duratei ce fusese necesară începând cu reluarea sa de la ora 19:30, adică cel puțin o oră sau două.

30. Cât despre acuzația de lipsire de libertate în mod ilegal, judecătorul Tugendhat a estimat că poliția a putut invoca pe bună dreptate scuza necesității.

31. În ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe art. 5, judecătorul a concluzionat că încercuirea în interiorul cordonului se analiza într-o lipsire de libertate în sensul art. 5 § 1. Estimând că intenția nu a fost niciodată de a aduce în fața unui magistrat toate persoanele încercuite în interiorul cordonului de la Oxford Circus, acesta a judecat că măsura a avut ca scop controlul mulțimii astfel încât poliția să poată aresta și aduce în fața justiției toate persoanele despre care se putea considera în mod rezonabil că ar fi comis infracțiuni și cele a căror arestare s-a dovedit necesară pentru a le împiedica să comită infracțiuni; în acest sens, este de ajuns să se îndeplinească cerințele art. 5 § 1 lit. c).

32. Mai mult, judecătorul Tugendhat a estimat că, având în vedere circumstanțele neobișnuite ale cauzei, nu a existat nicio atingere adusă drepturilor la libertatea exprimare și de întrunire. Acesta a constatat că nici un martor nu a putut explica care era scopul defilării înspre Oxford Circus sau ce ar fi trebuit să se întâmple acolo, sau în altă parte, dacă cordonul de polițiști nu ar fi fost creat. Judecătorul a considerat că documentele difuzate dinainte de către organizatori au vizat încurajarea cel puțin a unei minorități importante din persoanele prezente pentru a isca într-un mod sau altul agitații și activități condamnabile, dintre care probabil infracțiuni la ordinea publică cum ar fi provocări de violențe, daune materiale și furturi. Acesta a concluzionat că fără cordon oricărei persoane i-ar fi fost practic imposibil, în acest context perturbat, să manifeste în mod legal. Judecătorul a considerat, de asemenea, că nimic nu demonstra că au fost persoane la Oxford Circus care ar fi avut intenția să-și exercite dreptul la libertatea de exprimare și s-ar fi lovit de imposibilitatea de a o face în realitate.

Judecătorul Tugendhat a concluzionat așadar că respectiva cauză nu privea dreptul la libertatea de exprimare sau de întrunire, ci ordinea publică și dreptul la libertate, și a respins toate capetele de cerere ale reclamantilor.

c) Curtea de apel

33. Judecătorul Tugendhat a autorizat-o pe doamna Austin și pe domnul Saxby să formuleze apel împotriva concluziilor sale cu privire la acuzația de lipsire de libertate în mod ilegal și a capătului de cerere întemeiat pe art. 5 § 1. Printr-o hotărâre pe care a pronunțat-o la 15 octombrie 2007 [(2007) EWCA Civ. 989], Curtea de apel le-a respins apelul.

34. În ceea ce privește acuzația de lipsire de libertate în mod ilegal, Curtea de Apel a estimat că pentru prevenirea unui risc de tulburări ale ordinii publice de către semenii, poliția putea lua pe bună dreptate măsuri care să le împiedice sau limiteze exercitarea legală a drepturilor lor de către terți nevinovați, sub rezerva că ar fi recurs mai întâi la toate celelalte mijloace posibile pentru evitarea tulburărilor ordinii publice și pentru apărarea drepturilor semenilor, și că măsurile luate au fost în mod rezonabil necesare și potrivite. Aplicând acest criteriu în speță, a considerat că, în circumstanțele manifestației de la Oxford Circus, încercuirea doamnei Austin a fost legitimă întrucât era necesară pentru prevenirea unei tulburări iminente a ordinii publice de către semenii.

35. În ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe art. 5, curtea de apel a concluzionat că arestarea în cauză nu se analiza ca o lipsire de libertate. *Master of the Rolls*, Sir Anthony Clarke, care a pronunțat hotărârea curții de apel, a formulat următoarele considerații:

„ 102. (...) Trebuie mai întâi stabilit dacă apelanții au fost lipsiți de libertate chiar de la bun început. Pentru noi, este evident că nu. Situația în acel moment nu se distingea radical, în privința arestării, de mai multe alte situații de izolare sau închisoare evocate de judecătorul din primă instanță care ar fi considerate lipsiri de libertate în sensul art. 5 § 1. Un meci de fotbal a furnizat probabil un bun exemplu. Într-adevăr, este comun faptul că spectatorii au fost reținuți un interval de timp care se poate prelungi, în parte pentru propria lor protecție, în parte (în anumite cazuri) pentru evitarea actelor de violență, de exemplu a ciocnirilor între suporterii echipelor adverse (...) Putem cita și alte exemple (...), în special situații în care unii posesori de automobile se află în imposibilitatea, uneori pentru mai multe ore, de a părăsi o autostradă din cauza unei intervenții a poliției în urma unui accident de circulație. Într-un asemenea caz, poate fi necesar ca poliția să oblige persoanele să rămână în anumite locuri pentru o perioadă mai lungă de timp, ceea ce a fost prevăzut de la bun început.

103. În opinia noastră, era vorba clar în speță de o situație de acest gen. Din constatările factice ale judecătorului din primă instanță, poliția nu avea de ales decât să creeze cordonul, ceea ce a și făcut. Poliția prevăzuse o dispersare organizată în două sau trei ore pentru evitarea violențelor. Judecătorul a prezentat diversele obiective ale măsurii, care cuprindeau securitatea și prevenirea unor infracțiuni comise de unii manifestați, dintre care mulți nu au putut fi identificați. În aceste condiții, estimăm că nu se poate considera în mod rezonabil crearea inițială a cordonului ca fiind o deținere arbitrară pe care autoritățile din Strasbourg ar califica-o ca fiind o lipsire de libertate în sensul art. 5 § 1. Din aceste motive, estimăm că judecătorul a comis o eroare de principiu când a concluzionat că apelanții au fost deținuți în mod neregulat începând cu ora 14:20.

104. Acestea fiind spuse, este de datoria noastră să examinăm din nou problema care rămâne de rezolvat: aceea de a ști dacă persoanele în cauză au fost deținute în mod neregulat după aceea. Pentru noi, răspunsul la această întrebare este „nu”. Astfel, de exemplu, (...) de mai multe ori după-amiază, poliția a dat ordinul de a se începe o evacuare controlată, pentru a estima apoi că procesul nu putea fi dus la capăt. (...) De trei ori, decizia de disperare a mulțimii înspre nord a trebuit reexaminată sau amânată din cauza comportamentului unor manifestați din interiorul sau exteriorul zonei de reținere, ceea ce explică că faza finală a evacuării nu a putut începe decât la ora 20:02 (...) În toată această perioadă, violențele au fost nenumerate, chiar dacă, trebuie subliniat, apelanții nu aveau nicio legătură (...) Astfel cum a concluzionat judecătorul din primă instanță (...), nu era vorba numai de o mulțime statică de manifestați la Oxford Circus încadrată de poliție și reținută pe loc timp de șapte ore. Era o situație dinamică, haotică și confuză, care implica și în jurul cordonului un număr mare de alți protestatari care aduceau amenințări grave ordinii publice și reprezentau un risc pentru polițiștii ce formau cordonul și cei aflați în interiorul lui.

105. În aceste condiții, nu putem considera în mod rezonabil că o situație care, la origine, nu avea caracteristicile unei lipșiri de libertate s-a transformat la un anumit punct în lipsire de libertate în sensul art.

5 § 1 din Convenție. Cu toate acestea, contrar judecătorului din primă instanță, concluzionăm că, ținând seama de toate circumstanțele relevante, nu a exista lipsire de libertate arbitrară în sensul Convenției.”

d) Camera Lorzilor

36. Doamna Austin, asemenea domnului Saxby, a fost autorizată să sesizeze Camera Lorzilor cu privire la chestiunile prevăzute la art. 5 § 1 din Convenție. Înalta instanță a examinat cauza la 24 și 25 noiembrie 2008. La 28 ianuarie 2009, a pronunțat o hotărâre unanimă prin care a respins recursul pe motiv că, prima reclamantă nefiind lipsită de libertate, nu se aplica art. 5 § 1 [(2009)] UKHL 5].

37. Lordul Hope of Craighead, cu care toți ceilalți Lorzi au fost de acord, a precizat în felul următor interpretarea noțiunii de „lipsire de libertate”:

„23. Aplicarea art. 5 § 1 măsurilor de control al mulțimilor este o chestiune cu privire la care, pare-se, Curtea din Strasbourg nu a fost niciodată sesizată să se pronunțe. De asemenea, nu există linii directoare precizate pentru a determina dacă art. 5 § 1 este adus în discuție atunci când poliția restrânge deplasările unor indivizi cu scopul unic de a evita vătămarile persoanelor sau daunele materiale. Necesitatea adoptării unor astfel de măsuri în interes general nu este totuși nouă. Asemenea măsuri se arată, de exemplu, adesea indispensabile la meciurile de fotbal pentru a garanta că suporterii celor două echipe nu sunt în situații de confruntări care să ducă la violență. Restricții la libertatea de mișcare pot fi de asemenea impuse de poliție posesorilor de automobile în scopul siguranței rutiere după un accident pe o autostradă sau pentru împiedicarea locuitorilor din zonă de a se apropia prea mult de un incendiu sau de scena unui act terorist. Vom remarca că până în prezent nimeni nu a pretins că asemenea restricții, când sunt proporționale și lipsite de arbitrar, sunt contrare art. 5 § 1.

24. Putem estima că în comparație cu exemplele pe care tocmai le-am menționat, restricțiile rezultate din cordonul de polițiști impus în speță erau de un grad și o intensitate superioară. Dar Lordul Pannick QC a susținut în apărare că nu putem ignora în mod rezonabil scopul măsurii restrictive sau circumstanțele în care a fost luată. În opinia lui, chiar ideea de deținere nu a atins pe nimeni și nu s-a vorbit niciodată de lipsire de libertate dacă cordonul nu a fost ținut decât douăzeci de minute. Faptul că acest cordon a fost menținut un interval mult mai lung de timp nu ar trebui să facă în acest sens nicio diferență, imposibilitatea eliberării mai devreme a persoanelor din cordon depinzând de circumstanțele independente ale voinței poliției. Pentru a stabili dacă în speță măsura luată cădea sub incidența art. 5 § 1, ar trebui să se înceapă un exercițiu de echilibru între drepturile individului și interesele societății. Ar trebui așadar să se țină seama de faptul că art. 5 consacră un drept fundamental de importanță crucială, dar imposibilitatea de a justifica o atingere a acestui drept în afara cazurilor enumerate la literele a – f nu ar face decât să sublinieze necesitatea definirii cu atenție a limitelor din câmpul său de aplicare.

25. Doamna Williams QC a susținut, dimpotrivă, în numele apelantei, că scopul măsurii este fără relevanță. În opinia ei, caracterul necesar și potrivit al răspunsului este cu siguranță o condiție prealabilă pentru stabilirea legalității măsurii în sensul paragrafelor a) – f) din art. 5 § 1, dar nu va merge prea departe. Nu ar fi nicio echilibrare de făcut fiind vorba de examinarea chestiunii inițiale a aplicabilității art. 5 § 1 măsurilor adoptate de poliție. Scopul măsurii și exercițiul de echilibrare ar fi chestiuni de adăugat la examinarea cazurilor enumerate la literele a) – f).

Scopul trebuie luat în considerare?

26. Desigur, în fiecare caz decizia privind întrebarea dacă a existat lipsire de libertate depinde în mare măsură de faptele cauzei. Deciziile privind aplicarea art. 5 dictate în întregime de fapte nu sunt de mare folos. În schimb, cele care pot să ilustrează chestiuni de principiu prezintă un interes. În speță, putem strânge informații din câteva din aceste decizii pentru a stabili în ce măsură se cuvine să se ia în considerare scopul sau obiectivul măsurii respective atunci când examinăm dacă aceasta cade sau nu sub incidența art. 5 § 1.

27. Dacă scopul este un element de luat în considerare este pentru a se permite echilibrarea a ceea ce măsura caută să atingă și a intereselor persoanei respective. Ideea ca o punere în balanță ar trebui să intervină în stadiul inițial, atunci când aplicabilitatea art. 5 § 1 este examinată, nu reiese în niciun fel din cauzele *Engel împotriva Țărilor de Jos* (nr. 1) [(1976) 1 RCEDO 647] sau *Guzzardi împotriva Italiei* (1980) 3 RCEDO 333] și nu se poate întemeiat deloc pe modul de redactare a dispoziției. Dar, eu cred că există pe alocuri în jurisprudența Curții suficiente elemente care indică că problema echilibrării este inerentă noțiunilor consacrate de Convenție și că aceste elemente au un rol de jucat atunci când vine vorba

de examinarea domeniului de aplicare a celor mai importante drepturi fundamentale care protejează siguranța fizică a individului.”

Lordul Hope a trecut apoi în revistă un număr de hotărâri și decizii ale Curții și Comisiei, în special *X împotriva Republicii Federale Germania*, nr. 8819/79, Decizia Comisiei din 19 martie 1981, Decizii și rapoarte (DR) 24, p. 158 ; *Guenat împotriva Elveției*, nr. 24722/94, Decizia Comisiei din 10 aprilie 1995, DR 81-B, p. 13 ; *H.M. împotriva Elveției*, nr. 39187/98, CEDO 2002-II ; *Nielsen împotriva Danemarcei*, 28 noiembrie 1988, seria A nr. 144 ; *Soering împotriva Regatului-Unit*, 7 iulie 1989, seria A nr. 161 ; *O'Halloran și Francis împotriva Regatului Unit* (MC), nr. 15809/02 și 25624/02, CEDO 2007-III ; și *N. împotriva Regatului Unit* (MC), nr. 26565/05, CEDO 2008. A formulat următoarele concluzii:

„34. Consider că există loc, chiar în cazul drepturilor fundamentale pentru aplicarea cărora nicio restricție sau limitare nu este autorizată de Convenție, pentru o abordare pragmatică care ia pe deplin în considerare toate circumstanțele. Art. 5 nu menționează interesele siguranței publice sau păstrarea ordinii publice în situațiile ce justifică eventualele lipsiri de libertate. Acest lucru contrastează cu art. 10 § 2 care prevede în mod expres că aceste motive pot veni să nuanțeze dreptul la libertatea de exprimare. Dar importanța care trebuie acordată, în contextul art. 5, măsurilor luate în interesele siguranței publice reiese din art. 2 din Convenție, deoarece viața persoanelor cuprinse în înghesuiala unei mulțimi ar putea fi amenințată dacă poliția s-ar afla în imposibilitatea de a adopta măsuri de control. Aceasta este o situație în care căutarea unui just echilibru este necesară pentru ca aceste drepturi fundamentale concurente să se poată concilia. Domeniul de aplicare conferit art. 5 cu privire la măsurile de control al mulțimilor trebuie, desigur, să ia în considerare atât drepturile individului cât și interesele comunității. Astfel, orice măsură trebuie luată cu bună-credință și adaptată situației care a făcut-o necesară. Acest lucru este esențial pentru păstrarea principiului fundamental care dorește ca orice acțiunea ce afectează dreptul la libertatea unei persoane să fie lipsită de arbitrar. Acestea fiind spuse, dacă aceste condiții sunt îndeplinite, putem concluziona corect că măsurile de control al mulțimilor luate în interesul comunității nu încalcă drepturile recunoscute la art. 5 persoanelor care formează mulțimea a cărei libertate de mișcare este restrânsă de aceste măsuri.”

Lordul Neuberger of Abbotsbury a considerat, de asemenea, că nu a existat lipsire de libertate. El s-a exprimat după cum urmează:

„58. Poliția are obligația de a menține ordinea în cazul riscului de revolte și de a lua măsuri rezonabile pentru prevenirea tulburărilor grave aduse ordinii publice, în specială dacă există riscuri de violență asupra persoanelor sau bunurilor. În anumite circumstanțe, o persoană sensibilă care trăiește într-o democrație modernă trebuie să se aștepte în mod rezonabil să fie reținută sau cel puțin să admită că este legitim ca poliția să o rețină într-un spațiu limitat. Astfel, dacă o persoană deranjată sau în stare de ebrietate cutreieră, cu un revolver în mână, într-un imobil, este legitim și chiar de dorit ca poliția să ia măsuri pentru ca persoanele din apropiere să rămână pe loc, eventual pentru mai multe ore, chiar dacă trebuie să stea mai multe persoane într-o încăpere mică. La fel, în fața unor grupuri de suporterți din echipe adverse la un meci de fotbal, poliția veghează în general și, desigur, corect la a menține separate cele două grupuri pentru a evita violențele și agitațiile. Acest lucru implică adesea închiderea unui grup sau a amândurora într-un spațiu relativ strâmt pentru o perioadă destul de lungă. De asemenea, în cazul unui accident pe o autostradă, este obișnuit, și chiar normal, ca poliția să oblige conducătorii autor și pasagerii să rămână în mașini, staționate, adesea mai mult de o oră sau două. În toate aceste situații, măsurile de izolare luate de poliție vizează să asigure protecția indivizilor și să prevină atacurile asupra persoanelor sau daunele materiale.

59. Consider că și în cazul unei manifestații, în special dacă există motive să credem că va da naștere la tulburări și violențe, ne putem aștepta din partea poliției și chiar uneori îi putem cere să ia măsurile necesare pentru a asigura evitarea acestor tulburări sau violențe sau, cel puțin, reducerea lor. Asemenea măsuri pot implica adesea restricții la libertatea de mișcare a manifestanților și uneori a trecătorilor care se văd cuprinși din întâmplare în centrul manifestației. În anumite cazuri, persoanele pot fi constrânse să rămână izolate un timp într-un spațiu relativ strâmt.

60. În asemenea circumstanțe, mi se pare nerealist să se pretindă că art. 5 poate intra în joc, cu condiția – și este una importantă – ca acțiunile poliției să fie adecvate și rezonabile, iar nivelul de disconfort și durata măsurii de izolare să fie limitate la minimumul necesar în raport cu obiectul ce trebuie atins, și anume prevenirea violențelor și tulburărilor grave aduse ordinii publice.

61. Avocatul apelantei a apărut ideea că, cel puțin pentru unele exemple din cele menționate anterior, se poate bănui consimțământul persoanelor respective la măsura izolării. Nu sunt sigur că această analiză este satisfăcătoare, chiar pentru că nu se poate aplica cazurilor persoanelor care ar informa poliția că refuză să fie izolate, doar dacă nu trebuie considerat consimțământul ca fiind involuntar sau căzând sub incidența

unei prezumții absolute. Totuși, dacă prezumția de consimțământ constituie o bază adecvată pentru justificarea unei măsuri de izolare în temeiul art. 5, atunci mi se pare că am putea justifica măsura luată în speță spunând că oricine iese în stradă, în special dacă este vorba de o manifestație ce implică un risc cunoscut de grave violențe, trebuie considerat ca dându-și consimțământul cu privire la posibilitatea de a fi reținut de poliție, dacă măsura reținerii este un mijloc rezonabil și potrivit de prevenire a tulburărilor serioase aduse ordinii publice și a violențelor grave.

62. Astfel, în acord cu curtea de apel, aş spune că, în lumina constatărilor judecătorului din primă instanță astfel cum au fost rezumate supra la pct. [57], acțiunile poliției în speță nu au dat naștere niciunei încălcări a drepturilor garantate apelantei la art. 5. Caracteristica acestei spețe care poate genera probleme speciale, este durata perioadei de reținere, adică aproape șapte ore. Totuși, dat fiind că am concluzionat că o măsură de izolare rezonabilă și potrivită, necesară pentru prevenirea gravelor violențe și tulburărilor ordinii publice, nu încalcă art. 5, mi se pare dificil să admit că simplul fapt că perioada de reținere a fost anormal de lungă poate, în sine, să transforme o situație care altfel nu ar reieși din art. 5 într-o situație care cade sub incidența acestei dispoziții. Cred că acest punct de vedere găsește un anumit sprijin în cauzele în care s-a considerat că o deținere în închisoare nu scapă sensului art. 5 numai că a fost de scurtă durată (a se vedea, de exemplu, *Novotka împotriva Slovaciei* – cererea nr. 47244/99, 4 noiembrie 2003).

63. Astfel cum este indicat anterior, mi se pare că intenția poliției trebuie luată în considerare, în special în cauzele atipice, cum ar fi cele examinate, și dacă această intenție reiese în mod vădit din circumstanțele externe. Dacă, de exemplu, poliția pare să fi menținut cordonul, peste perioada de timp necesară pentru stăpânirea mulțimii, pentru sancționarea manifestațiilor din interiorul cordonului sau pentru „a le da o lecție”, ar da naștere, în opinia mea, la considerente foarte diferite. Ar exista așadar, în opinia mea, o bază solidă pentru analiza menținerii cordonului ca o deținere în sensul art. 5. Totuși, astfel cum reiese din constatările clare și minuțioase ale judecătorului din primă instanță, care, în mod corect, nu au fost contestate în apel, nu putem afirma așa ceva în speță.

64. În plus, se cuvine să ținem minte că – cel puțin în opinia mea – dacă ar trebui să vedem în măsura luată în speță o deținere în sensul art. 5, poliția nu ar putea, având în vedere raționamentul Curții Europene în cauza *Lawless împotriva Irlandei* (nr. 3) (1961 1 RCEDO 15), să justifice această deținere invocând excepțiile prevăzute la literalele b) și c) ale art. 5 § 1. Faptul că respectiva măsură de izolare nu s-ar putea justifica în privința niciunei excepții din cele prevăzute la literalele a) - f) nu face decât să întărească ideea că această măsură nu se poate analiza pur și simplu ca o deținere în sensul art. 5. Mi s-ar părea ciudat faptul că poliția nu a are posibilitatea de a acționa astfel cum a făcut-o în circumstanțele speței fără să încalce drepturile garantate la art. 5 pentru cei afectați de măsură.”

Lordul Carswell a aprobat observațiile Lordului Hope, Lordul Scott of Foscote a subscris la cele ale Lordului Hope și Lordului Neuberger, subliniind că „scopul măsurii de izolare sau de restricție de circulație și intențiile persoanelor responsabile de impunerea ei apar într-un loc foarte bun în circumstanțele ce trebuie luate în considerare pentru a ajunge la decizia” privind problema stabilirii faptului dacă a existat sau nu lipsire de libertate.

Lordul Walker of Gestinghope subscris la avizul Lordului Hope, dar a adăugat într-o „notă” următoarele considerații:

„43. La pct. 26 și următoarele din avizul său, Lordul Hope a adresat întrebarea: „Scopul trebuie luat în considerare?”. Concluzia sa este formulată cu mare precauție: el explică (la pct. 34) că există loc, chiar în cazul drepturilor fundamentale, pentru o abordare pragmatică luând pe deplin în considerare ansamblul circumstanțelor. Consider că are dreptate să fie cumpătat în acest punct. Curtea din Strasbourg a precizat adesea că toate circumstanțele pot fi relevante pentru problema aflării dacă a existat sau nu lipsire de libertate (a se vedea, de exemplu, cauza *H.M. împotriva Elveției* (2004 38 RCEDO 314, pct. 42): (...). Este interesant de notat că elementele enumerate în pasajul menționat anterior al cauzei *H.M.*, oricât de mari ar fi, nu conțin scopul măsurii.

44. Scopul unei măsuri de izolare care se poate analiza, în mod discutabil, într-o lipsire de libertate este, în general un element relevant, nu pentru a determina dacă pragul a fost atins, ci pentru a aprecia dacă izolarea se poate justifica în privința literelor a) – f) din art. 5 § 1 (a se vedea, de exemplu, în ceea ce privește art. 5 § 1 e), următoarele cauze: *Nielsen împotriva Danemarcei* [(1988) 11 RCEDO 175] ; *Litwa împotriva Poloniei* [(2001) 33 RCEDO 1267] ; *Wall împotriva Suediei*, (10 decembrie 2002) decizie cu privire la admisibilitate, nr. 41403/98 ; *H.M. împotriva Elveției* (citată anterior) ; *H.L. împotriva Regatului Unit* [(2005) 40 RCEDO 32] ; *Enhorn împotriva Suediei* [(2005) 41 RCEDO 633] ; și *Storck împotriva Germaniei* [(2006) 43 RCEDO 96]. În cazul unei măsuri de izolare echivalentă cu lipsirea de libertate și

punerea în pericol a siguranței persoanei, bunele intenții nu ar compensa lipsa justificării măsurii în privința vreunei excepții din cele enumerate la art. 5 § 1 lit. a) - f), care trebuie strict interpretate.

45. Multe din aceste cauze care aduc în joc art. 5 § 1 lit. e) ridică în același timp întrebări cu privire la consimțământul expres sau implicit (la internarea într-un spital de psihiatrie sau cămin de bătrâni). Se pare că am putea contesta astăzi unele decizii vechi, în măsura în care evidențiază „drepturile părintești” (în special hotărârea *Nielsen*, în care Curtea a concluzionat cu nouă voturi contra șapte că internarea într-un spital de psihiatrie a unui băiat de 12 ani nu constituie o lipsire de libertate, din cauza „drepturilor părintești” ale mamei sale). Hotărârea *Storck* a trimis, cred, un mesaj clar în favoarea unei abordări diferite a autonomiei personale a tinerilor (chiar dacă nefericita reclamantă din prezenta cauză avea 18 ani în momentul administrării forțate de medicamente într-o unitate închisă dintr-o clinică din Brême, măsură care a însemnat acordarea unei sume neobișnuit de mari pentru prejudiciu moral.

46. De asemenea, resimt un oarecare disconfort în fața deciziei cu privire la admisibilitatea cauzei *X împotriva Germaniei* pronunțată la 19 martie 1981 (cererea nr. 8119/79): comisariatele de poliție pot fi locuri de intimidare pentru oricine, în special pentru copii, și nu ar fi sincer să spunem că

„(...) în speță [acțiunea poliției] nu urmărea să încarcereze copiii, ci pur și simplu să se informeze asupra modului în care și-au însușit obiectele găsite în posesia lor și asupra furturilor survenite anterior în școală.”

47. Astfel, concluzionez totuși că întrebarea esențială care trebuie adresată în speță este următoarea: ce făceau polițiștii la Oxford Circus la 1 mai 2001? Despre ce era vorba? Răspunsul este, astfel cum Lordul Hope l-a explicat în rezumatul său exhaustiv al concluziilor necontestate ale judecătorului din primă instanță, că poliția s-a angajat într-un exercițiu neobișnuit de dificil de control asupra unei mulțimi, pentru a evita atacurile asupra persoanelor și daunele materiale. Polițiștii cu experiență care conduceau operațiunile erau hotărâți să evite o catastrofă similară celei care s-a produs la Red Lion Square la 15 iunie 1974. Scopul lor era să răspândească mulțimea și faptul că le-a trebuit mult timp decât au crezut pentru realizarea acestui scop a depins de unele circumstanțe independente de voința lor. »

În drept

I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 5 § 1 din Convenție

38. Reclamanții se plâng că au fost lipsiți de libertate cu încălcarea art. 5 § 1 din Convenție, redactat după cum urmează:

„1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

- a) dacă este deținut legal pe baza condamnării pronunțate de un tribunal competent;
- b) dacă a făcut obiectul unei arestări sau al unei dețineri legale pentru nesupunerea la o hotărâre pronunțată, conform legii, de către un tribunal ori în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege;
- c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a se bănui că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice ale necesității de a-l împiedica să săvârșască o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia;
- d) dacă este vorba de detenția legală a unui minor, hotărâtă pentru educația sa sub supraveghere, sau despre detenția sa legală, în scopul aducerii sale în fața autorității competente;
- e) dacă este vorba despre detenția legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond;
- f) dacă este vorba despre arestarea sau detenția legală a unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriu sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expulzare ori de extrădare.”

39. Guvernul susține că nu a existat lipsire de libertate și că, prin urmare art. 5 § 1 nu se aplică. Cu titlu secundar, acesta afirmă că dacă a existat lipsire de libertate a fost conformă literelor b) și/sau c) din această dispoziție.

A. Argumentele părților

1. Guvernul

40. Guvernul consideră că poliția nu a lipsit reclamanții de libertate în sensul art. 5 § 1. Acesta subliniază că unul din principiile fundamentale inerente Convenției dispune administrarea unui just echilibru între apărarea intereselor comunității și protecția drepturilor indivizilor. Necesitatea a de căuta un asemenea echilibru s-ar regăsi în întreaga jurisprudență a Curții și ar trebui luată și ea în considerare pentru stabilirea unei lipsiri de libertate. Art. 5 § 1 din Convenție, contrar art. 8 – 11, nu ar fi nuanțat de o dispoziție care să prevadă motive generale de justificare; în consecință, este important să nu extindă prea mult noțiunea de „lipsire de libertate”.

41. Principiile aplicabile pentru a determina dacă a existat lipsire de libertate ar fi fost extrase de Curte pentru prima dată în cauza *Engel și alții împotriva Țărilor de Jos* (8 iunie 1976, pct. 58-59, seria A nr. 22), apoi reluate în cauza *Guzzardi împotriva Italiei* (6 noiembrie 1980, pct. 92-93, seria A nr. 39) și în multe alte cauze ulterioare. Ar reieși clar din această jurisprudență că problema aflării dacă a existat sau nu lipsire de libertate trebuie rezolvată în funcție de faptele particulare ale cazului. Durata măsurii ar fi un factor de luat în considerare, însă faptul că ar fi fost impusă într-o perioadă de timp semnificativă nu ar fi de-ajuns pentru o lipsire de libertate, astfel cum ar reieși din cauzele privind impunerea interdicțiilor de a umbla pe străzi (*Raimondo împotriva Italiei*, 22 februarie 1994, seria A nr. 281-A, și *Trijonis împotriva Lituaniei*, nr. 2333/02, 15 decembrie 2005). Scopul urmărit de o măsură ar constitui un factor de luat în considerare și ar putea împiedica Curtea să concluzioneze o lipsire de libertate, chiar în cazul unei izolări fizice într-un loc special pentru o lungă perioadă de timp; cauza *Engel*, în care Curtea ar fi considerat (pct. 59) că trebuia luat în considerare contextul disciplinei militare, ar ilustra acest punct. De asemenea, în cauzele *Nielsen împotriva Danemarcei* și *H.M. împotriva Elveției*, ambele citate anterior, Curtea, pentru a concluziona că art. 5 nu se aplică, ar fi luat în considerare scopul umanitar al măsurii de izolare. Acest demers ar fi corect în principiu, întrucât obiectivul de bază al art. 5 § 1 din Convenție ar fi împiedicarea lipsirilor de libertate arbitrar sau nejustificate.

42. Curtea nu ar fi trebuit niciodată până acum să ia în considerare circumstanțele asemănătoare celor din speță, în care poliția ar fi fost constrânsă să ia măsuri, proporționate, pentru a izola anumite persoane pentru o perioadă de timp limitată în vederea evitării tulburărilor grave ale ordinii publice ce implică un risc substanțial de atacuri asupra vieții sau integrității fizice. Dacă trebuia concluzionat că respectiva creare a unui cordon la Oxford Circus la 1 mai 2001 era contrară art. 5, polițiile tuturor statele contractante ar fi constrânse să recurgă la alte metode pentru controlarea manifestațiilor violente, de exemplu utilizarea gazului lacrimogen sau a bilelor de cauciuc, care nu ar ridica nicio problemă în ceea ce privește art. 5, dar care ar fi mult mai periculoase pentru toate persoanele implicate.

43. Concluzia Camerei Lorzilor și a curții de apel ar fi temeinică, conformă principiilor întemeiate pe jurisprudența Curții, că nu a existat lipsire de libertate în timpul cât cordonul a fost creat inițial. O restricție temporară a libertății de circulație pe un drum public, chiar dacă ar fi absolută, nu ar echivala cu o lipsire de libertate, astfel cum ar reieși clar din exemplele privind mulțimile de suporteri la meciurile de fotbal sau închiderea traficului pe drumuri, citate de instanțele interne. În acest caz, s-ar pune problema de a stabili dacă durata menținerii cordonului a transformat această măsură într-o lipsire de libertate. Răspunsul ar depinde de ansamblul circumstanțelor cauzei, în special de intenția poliției, care ar fi fost să apere

persoanele din interiorul și exteriorul cordonului, și de necesitatea măsurii întrucât poliția nu ar fi putut lua alte măsuri care să poată preveni tulburările grave aduse ordinii publice.

44. În secundar, Guvernul susține că dacă a existat lipsire de libertate aceasta se justifică în privința art. 5 § 1 b) pentru a garanta executarea unei obligații prevăzute de lege, și anume obligația de a ajuta agenții de poliție să facă față unei tulburări a ordinii publice. În subsidiar, acesta pledează ca lipsirea de libertate, presupunând-o stabilită, reieșea și din excepția prevăzută la art. 5 § 1 c), în care izolarea fiecărui reclamant era necesară pentru a permite poliției să prevină tulburările ordinii publice de care se temea.

2. Reclamanții

45. Reclamanții susțin că pentru a se stabili dacă o persoană a fost lipsită de libertate, trebuie apreciată situația acesteia concretă în mod obiectiv, examinând în special dacă a existat „[izolare] într-un anumit caz restrâns pentru o perioadă semnificativă de timp” și dacă persoana respectivă „și-a dat sau nu consimțământul valabil” pentru măsura luată (*Storck împotriva Germaniei*, nr. 61603/00, pct. 74, CEDO 2005-V). Reclamanții adaugă că dacă măsura utilizată nu implică o deținere în sensul clasic al încarcerării trebuie apreciată cu privire la natura și gradul izolării, la modalitățile realizării sale, la durata și efectele avute asupra individului respectiv. De exemplu, cu cât gradul măsurilor de izolare și de constrângere impuse de autorități este mai important cu atât durata necesară pentru a constata un caz de lipsire de libertate este mai scurtă.

46. Observațiile Guvernului s-ar baza pe ipoteza nouă și controversată că o măsură de izolare necesară realizării unui scop legitim sau de interes general nu s-ar analiza într-o lipsire de libertate, cel puțin în afara situației clasice a încarcerării. Acest argument ar fi neîntemeiat: întrucât ar fi recurs la o măsură în circumstanțele care altfel ar caracteriza o lipsire de libertate, intenția sau scopul subiacente care stau la baza măsurii nu ar fi luate în considerare pentru a se aprecia dacă a existat sau nu lipsire de libertate. Scopul inițial al unei măsuri nu ar fi relevant decât pentru a răspunde întrebării dacă, în cazul unei lipsiri de libertate stabilită, măsura era justificată în privința unuia sau altuia din cele șase scopuri precizate la litera a) – f) ale art. 5 § 1, care s-ar cuveni, în orice caz, să fie strict interpretate. Ar fi imposibil de interpretat noțiunea lipsirii de libertate în mod diferit după cum măsura este impusă pentru motive de ordin public sau pentru orice alt scop legitim sau interes general.

47. Guvernul ar greși dacă ar invoca în sprijinul raționamentului său căutarea unui just echilibru între imperativele interesului general și necesitatea de a apăra drepturile indivizilor. Acest just echilibru ar fi deja integrat în însăși formularea diverselor drepturi protejate de Convenție. Curtea nu ar avea libertatea de a realiza o cântărire a considerentelor de interes general concurente care ar reuși să reducă sfera de aplicare a protecției oferită de Convenție. Orice exercițiu de echilibrare întreprins de aceasta ar fi condiționat de structura articolului vizat și nu s-ar putea face decât în spațiile lăsate de această structură, de exemplu pentru delimitarea sferei de aplicare a obligațiilor pozitive ce decurg din unele dispoziții. Dacă afirmația centrală a Guvernului ar trebui considerată corectă, statele ar fi în măsură să contureze garanțiile oferite la art. 5 și, pur și simplu prin demonstrarea necesității măsurii, ar putea justifica detenția unor persoane printr-o gamă largă de motive altele decât cele menționate la litera a) – f) ale art. 5 § 1, fără ca respectivii indivizi să beneficieze de garanțiile procedurale și materiale oferite la art. 5.

48. Reclamanții nu susțin că a existat lipsire de libertate de la crearea cordonului. Având în vedere totuși natura măsurii, modul coercitiv în care a fost impusă, durata și efectele avute asupra lor, reclamanții consideră că izolarea lor în interiorul cordonului de poliție a constituit în mod vădit pentru ei o lipsire de libertate. Circumstanța că instanțele interne ar fi hotărât că era vorba de o măsură necesară de ordin public ar fi irelevantă în această privință.

49. Reclamanții consideră că lipsirea de libertate nu se justifică în privința niciunei litere din art. 5 § 1. În special, nu ar fi fost deținuți pentru a „în vederea garantării unei obligații prevăzute de lege”, în sensul art. 5 § 1 b), această formă de justificare neputând fi admisă, în

opinia lor, decât în cazurile în care o obligație specială și concretă incumbă asupra individului și în care lipsirea de libertate este legată de respectarea acestei obligații. „Obligația” respectivă nu ar putea constitui chiar supunerea la lipsirea de libertate. În plus, detenția unei persoane în temeiul art. 5 § 1 c) „când există motive verosimile de a se bănuși că (....) există motive temeinice ale necesității de a-l împiedica să săvârșească o infracțiune” ar impune în același timp și ca lipsirea să vizeze împiedicarea individului respectiv să comită o anumită infracțiune și autoritățile să aibă intenția, la momentul lipșirii de libertate, să aducă persoana respectivă în fața autorității judiciare competente în cadrul unei proceduri penale. Or, niciuna din aceste condiții nu ar fi îndeplinită în speță.

B. Motivarea Curții

1. Admisibilitatea

50. Curtea consideră că întrebarea dacă reclamanții au fost lipsiți de libertate și dacă art. 5 § 1 este aplicabil este strâns legată de fondul capetelor lor de cerere. Aceasta decide în consecință să unească această întrebare preliminară cu fondul.

51. Curtea constată de altfel că această cauză nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate; prin urmare, o declară admisibilă.

2. Fondul

a) Principii generale

52. După cum părțile subliniază, este pentru prima oară când Curtea este chemată să examineze aplicarea art. 5 § 1 din Convenție cu privire la tehnica de „kettling”, care constă în reținerea de către poliție a unor persoane pentru motive de ordin public. Pentru interpretarea art. 5 § 1 în asemenea circumstanțe, în special pentru a se stabili dacă a existat lipsire de libertate, Curtea se va baza pe principiile generale prezentate în continuare.

53. Mai întâi, astfel cum Curtea a reamintit de nenumărate ori, Convenția este un instrument necesar interpretării în lumina condițiilor de viață actuale și a concepțiilor predominante în zilele noastre în statele democratice [a se vedea, între altele, *Tyrer împotriva Regatului Unit*, 25 aprilie 1978, pct. 31, seria A nr. 26, *Kress împotriva Franței* (MC), nr. 39594/98, pct. 70, CEDO 2001-VI; *Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), nr. 28957/95, pct. 75, CEDO 2002-VI; și, foarte recent, *Bayatyan împotriva Armeniei* (MC), nr. 23459/03, pct. 102, 7 iulie 2011]. Curtea nu ar ști totuși, pentru a răspunde necesităților, condițiilor, opiniilor și normelor actuale, să identifice drepturi care nu au fost introduse la început (*Johnston și alții împotriva Irlandei*, 18 decembrie 1986, pct. 51-54, seria A nr. 112), să redimensioneze drepturile existente sau să creeze „excepții” sau „justificări” nerecunoscute în mod expres în Convenție (a se vedea, de exemplu, *Engel și alții*, citată anterior, pct. 57, și *Ciulla împotriva Italiei*, 22 februarie 1989, pct. 41, seria A nr. 148).

54. Apoi, Convenția trebuie de asemenea citită ca un întreg și interpretată astfel încât să-și promoveze coerența internă și armonia între diversele dispoziții [*Stec și alții împotriva Regatului Unit* (dec.) (MC), nr. 65731/01 și 65900/01, pct. 48, CEDO 2005-X].

55. Având în vedere contextul în care a fost luată măsura de izolare discutată aici, Curtea, având grijă să fie completă, consideră oportun să reamintească că art. 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție garantează dreptul la libertatea de circulație. Desigur, reclamanții nu au invocat această dispoziție, Regatul Unit neratificând Protocolul nr. 4 și nefiind așadar obligat prin acest instrument. Curtea consideră totuși util, având în vedere importanța și semnificația dispozițiilor diferite ale art. 5 pe de o parte și ale art. 2 din Protocolul nr. 4 pe de altă parte, să formuleze următoarele observații. Mai întâi, art. 5 din Convenție nu ar putea fi interpretat astfel încât să cuprindă cerințele acestei dispoziții și să le facă astfel aplicabile statelor care,

asemenea Regatului Unit, nu au ratificat acest protocol. De altfel, art. 2 § 3 din Protocolul nr. 4 autorizează restricții privind libertatea de circulație dacă constituie măsuri necesare, în special, pentru menținerea ordinii publice, prevenirea faptelor sau protecția drepturilor și libertăților altora. În contextul art. 11, Curtea a declarat că atacurile asupra libertății de întrunire sunt în principiu justificate atunci când este vorba de asigurarea ordinii, prevenirea infracțiunilor sau protecția drepturilor și libertăților semenilor dacă manifestanții se angajează în acte de violență [*Giuliani și Gaggio împotriva Italiei* (MC), nr. 23458/02, pct. 251, 24 martie 2011]. De asemenea, a concluzionat că, în anumite circumstanțe bine definite, art. 2 și 3 pot impune autorităților obligația pozitivă de a lua preventiv unele măsuri de ordin practic pentru apărarea unui individ a cărui viață este amenințată de actele criminale ale altora [*Giuliani și Gaggio*, citată anterior, pct. 244; *P.F. și E.F. împotriva Regatului Unit* (dec.), nr. 28326/09, pct. 36, 23 noiembrie 2010]. În cauzele în care a trebuit să examineze dacă autoritățile s-au conformat unor asemenea obligații pozitive, Curtea a considerat că trebuia să aibă în vedere dificultatea misiunii poliției în societățile contemporane, imprevizibilitatea comportamentului uman și inevitabilitatea alegerilor operaționale în termeni de priorități și de resurse (*Giuliani și Gaggio*, citată anterior, pct. 245; *P.F. și E.F. împotriva Regatului Unit*, decizie citată anterior, pct. 40).

56. Astfel cum a declarat Curtea anterior, poliția trebuie să se bucure de o anumită marjă de apreciere în adoptarea unor decizii operaționale. Asemenea decizii sunt aproape întotdeauna complicate, iar poliția, care are acces la informații și date neaccesibile publicului, este în general cel mai bine plasată pentru a le lua (*P.F. și E.F. împotriva Regatului Unit*, decizia citată anterior, pct. 41). În plus, deja în 2001, progresele în materie de tehnologii de comunicare permiteau mobilizarea protestatarilor repede, în secret și pe o scară fără precedent. Forțele de poliție din statele contractante fac față noilor provocări pe care nimeni nu le prevăzuse probabil în vremea în care a fost redactată Convenția și se dezvoltă pentru a răspunde noilor tehnici de menținere a ordinii, printre care se înscrie în special tehnica de „kettling”. Art. 5 nu ar putea fi interpretat astfel încât să împiedice poliția să-și îndeplinească sarcinile de menținere a ordinii și de protecție a publicului, cu condiția respectării principiului care stă la baza art. 5, și anume protecția individului împotriva arbitrarului [*Saadi împotriva Regatului Unit* (MC), nr. 13229/03, pct. 67-74, CEDO 2008].

57. După cum a declarat Curtea anterior, art. 5 § 1 nu privește simplele restricții privind libertatea de circulație, care respectă art. 2 din Protocolul nr. 4. Pentru a determina dacă un individ este „lipsit de libertate” în sensul art. 5, trebuie să se pornească de la situația sa concretă și să se ia în considerare un ansamblu de criterii cum ar fi tipul, durata, efectele și modalitățile de executare a măsurii respective. Între lipsirea și restricția de libertate nu este decât o diferență de grad sau de intensitate, nu de natură sau de esență [*Engel și alții*, pct. 59; *Guzzardi*, pct. 92-93; *Storck*, pct. 71, toate citate anterior; și, mai recent, *Medvedyev și alții împotriva Franței* (MC), nr. 3394/03, pct. 73, CEDO 2010].

58. După cum Lordul Walker subliniază (supra, pct. 37), scopul măsurii nu este menționat în hotărârile citate anterior ca un element de luat în considerare pentru aprecierea chestiunii de a stabili dacă a existat sau nu lipsire de libertate. În realitate, reiese clar din jurisprudența Curții că un motiv subiacent de interes general, de exemplu protecția societății împotriva unui individ perceput ca prezentând o amenințare pentru aceasta, nu are nicio incidență asupra chestiunii de a stabili dacă această persoană a fost lipsită de libertate, chiar dacă motivul măsurii poate fi relevant pentru etapa ulterioară, care constă în a examina dacă lipsirea de libertate se justifică în privința unuia din literele art. 5 § 1 [a se vedea, printre multe altele, *A. și alții împotriva Regatului Unit* (MC), nr. 3455/05, pct. 166, CEDO 2009; *Enhorn împotriva Suediei*, nr. 56529/00, pct. 33, CEDO 2005-I; *M. împotriva Germaniei*, nr. 19359/04, CEDO 2009]. Acest lucru se aplică și în cazul în care este vorba de asigurarea protecției, tratarea sau preluarea în orice mod a unei persoane internate, cu excepția cazului în care aceasta și-a dat consimțământul valabil pentru ceea ce altfel s-ar analiza într-o lipsire de libertate [*Storck*, citată anterior, pct. 74-78, și cauzele menționate în aceasta și, foarte recent, *Stanev*

împotriva Bulgariei (GC), nr. 36760/06, pct. 117, 17 ianuarie 2012; a se vedea de asemenea, cu privire la valabilitatea consimțământului, *Amuur împotriva Franței*, 25 iunie 1996, pct. 48, *Culegere de hotărâri și decizii* 1996-III].

59. Totuși, Curtea consideră că respectiva cerință de a lua în considerare „tipul” și „modalitățile de executare” a măsurii respective (*Engel și alții*, pct. 59, și *Guzzardi*, pct. 92, ambele citate anterior) îi permite să aibă în vedere contextul și circumstanțele specifice restricțiilor cu privire la libertate care se îndepărtează de situația standard de încarcerare în celulă (a se vedea, de exemplu, *Engel și alții*, citată anterior, pct. 59; *Amuur*, citată anterior, pct. 43). Într-adevăr, contextul în care se introduce măsura reprezintă un factor important deoarece, în societățile moderne, survin de obicei situații în care publicul poate fi chemat să sprijine restricții cu privire la libertatea de circulație sau la libertatea personală în interesul binelui comun. Astfel cum au observat judecătorii curții de apel și ai Camerei Lorzilor, publicul este în general pregătit să accepte aducerea unor restricții temporare la libertatea de mișcare, în anumite contexte, de exemplu în transportul public, la deplasările pe autostradă sau cu ocazia unui meci de fotbal (supra, pct. 35 – 37). Curtea consideră că, dacă sunt rezultatul inevitabil al unor circumstanțe ce scapă de sub controlul autorităților, dacă sunt necesare pentru prevenirea unui risc real de atacuri grave asupra persoanelor sau de daune materiale și dacă sunt limitate la minimul cerut în acest sens, restricțiile cu privire la libertate atât de comune nu pot fi considerate pe bună dreptate „lipsiri de libertate” în sensul art. 5 § 1.

60. Art. 5 consacră un drept fundamental al omului, și anume protejarea individului împotriva amestecurilor arbitrare ale statului cu privire la dreptul său la libertate. Literalele a) - f) ale art. 5 § 1 enumără limitat motivele ce autorizează lipsirea de libertate. O asemenea măsură nu este conformă cu art. 5 § 1 dacă nu rezultă din unul din aceste motive [a se vedea, printre multe altele, *Al-Jedda împotriva Regatului Unit* (MC), nr. 27021/08, pct. 99, 7 iulie 2011]. Nu putem exclude faptul că recurgerea la tehnici de imobilizare și de control al mulțimii poate, în anumite circumstanțe, să dea naștere unei lipsiri de libertate contrară 5 § 1. În fiecare caz în parte, art. 5 § 1 trebuie interpretat într-un mod care să țină seama de contextul specific în care tehnicile respective sunt utilizate și de obligația de a asigura menținerea ordinii publice și protecția publicului pe care atât dreptul național cât și dreptul o conferă poliției.

b) Aplicarea acestor principii faptelor cauzei

61. Întrebarea dacă, într-un anumit caz, a existat lipsire de libertate se pune în funcție de faptele particulare ale cauzei. În această privință, Curtea reamintește că în cadrul sistemului Convenției este chemată să joace un rol subsidiar în comparație cu sistemele naționale de apărare a drepturilor omului (*A. și alții împotriva Regatului Unit*, citată anterior, pct. 154). Provenind dintr-o lectură combinată a art. 1 și 19 din Convenție, subsidiaritatea este unul din pilonii Convenției. Curtea trebuie să evite să joace rolul unui judecător al faptelor hotărând în primă instanță, cu excepția cazului în care acest lucru este inevitabil din cauza circumstanțelor unei anumite cauze. În principiu, acolo unde au fost efectuate proceduri interne, Curtea nu trebuie să-și înlocuiască propria apreciere a faptelor cu cea a instanțelor naționale, care au sarcina de a le stabili în baza probelor adunate. Dacă Curtea nu este obligată să respecte constatările acestora din urmă, dar este liberă să facă propria evaluare în lumina tuturor elementelor de care dispune, nu se va abate în mod normal de la constatările de fapt ale instanțelor naționale decât dacă se află în posesia unor date convingătoare în acest sens (*Giuliani și Gaggio*, citată anterior, pct. 180). Având în vedere totuși faptul că în temeiul art. 19 și 32 din Convenție, este de datoria sa să o interpreteze și să o aplice ca o ultimă soluție, Curtea, dacă trebuie să ia în considerare constatările de fapt ale instanțelor interne, nu este limitată de concluziile lor juridice decât în punctul aflării dacă reclamantul a fost sau nu lipsit de libertate în sensul art. 5 § 1 din Convenție (a se vedea, de exemplu, *Storck*, citată anterior, pct. 72).

62. Judecătorul Tugendhat, hotărând în primă instanță, își pronunță hotărârea după un proces de trei săptămâni, în timpul căruia a examinat un număr considerabil de elemente de probă cu privire la evenimentele care s-au derulat la Oxford Circus la 1 mai 2001, în special la dispozițiile orale, documente, filme video și fotografii (supra, pct. 16). El stabilește în special următoarele fapte. Din informațiile adunate în prealabil de către poliție, manifestația trebuia să atragă un „nucleu dur” de 500 - 1 000 de manifestanți violenți și exista un risc real de vătămări corporale grave, chiar de deces, și daune materiale dacă poliția nu reușea să controleze mulțimea în mod eficient. Pregătiți pentru ideea că un miting va avea loc la Oxford Circus la ora 16, polițiștii au fost luați pe nepregătite când au constatat că mai mult de 1500 de persoane se grăbeau într-acolo cu două ore înainte. Luând în considerare informațiile de care dispunea și comportamentul pe care l-au avut mulțimile la manifestațiile anterioare cu teme similare, poliția a decis la ora 14 că pentru a preveni violențele și riscul atacurilor asupra persoanelor și a daunelor materiale trebuia făcut un cordon. Începând cu ora 14:20, când acest cordon a fost creat integral, nimeni din interiorul lui nu a mai avut posibilitatea să plece fără autorizație. Era suficient spațiu înăuntrul cordonului pentru ca persoanele să se poată deplasa și nu erau înghesuieți, dar condițiile nu erau confortabile deoarece persoane închise nu se puteau adăposti nicăieri, nu aveau apă sau hrană și nici acces la toalete. După-amiaza și seara, poliția a încercat de mai multe ori să înceapă procesul de eliberare colectivă, dar comportamentul violent și puțin cooperant al unei minorități importante din interiorul cordonului precum și din împrejur au făcut-o să amâne operațiunea de fiecare dată. În consecință, procesul de dispersare nu a fost complet terminat decât la ora 21:30. Totuși, aproximativ 400 de persoane care, în mod vizibil, nu aveau nimic de-a face cu manifestația sau erau supuse consecințelor grave ale izolării lor au fost autorizate să plece (supra, pct. 17 – 25). Aceste constatări nu au fost contestate de către părțile prezente în procedură, iar Curtea nu vede nici un motiv pentru a se abate de la ele. Primii trei reclamânți au fost reținuți în interiorul cordonului de poliție timp de șapte ore și al patrulea reclamant timp de cinci ore jumătate.

63. Curtea trebuie să analizeze situația concretă a reclamânților în lumina criteriilor degajate în cauza *Engel și alții* și în jurisprudența ulterioară (supra, pct. 57). Curtea arată în această privință diferențe între cei în cauză – prima reclamantă a mers la Oxford Circus cu intenția de a manifesta, iar ceilalți reclamânți erau simpli trecători – dar consideră că aceste diferențe sunt fără incidență asupra întrebării dacă a existat sau nu lipsire de libertate.

64. Având în vedere criteriile enunțate în cauza *Engel și alții*, Curtea consideră că natura coercitivă a măsurii respective de izolare, durata și efectele sale asupra reclamânților, în special disconfortul fizic pe care l-a cauzat și imposibilitatea în care i-a pus de părăsi Oxford Circus sunt elemente în favoarea unei constatări de lipsire de libertate.

65. Totuși, trebuie să ia în considerare și „tipul” și „modalitățile de executare” a măsurii respective. Astfel cum a declarat anterior, contextul în care aceasta se introduce își are importanța sa.

66. Se cuvine așadar să se noteze că măsura a fost impusă cu scopul de izolare și încercuire a unei mulțimi numeroase, în condiții instabile și periculoase. După cum subliniază Guvernul (supra, pct. 42), poliția a decis să recurgă, pentru a controla mulțimea, mai degrabă la o măsură de izolare decât la metode mai radicale care ar fi putut da naștere unui risc superior de atacuri asupra persoanelor. Judecătorul în primă instanță a concluzionat că, având în vedere situația de la Oxford Circus, poliția nu avea de ales, pentru a înlătura un risc real de vătămări corporale și daune materiale grave, decât să impună un cordon absolut (supra, pct. 26). Curtea nu observă nici un motiv pentru a se delimita de concluzia instanței interne conform căreia crearea unui cordon integral era mijlocul cel mai puțin intruziv și cel mai eficient de utilizat în acele circumstanțe. În plus, reclamânții nu pretind că crearea cordonului a avut ca efect imediat lipsirea de libertate a persoanelor prinse în interior (supra, pct. 48).

67. De altfel, din nou, în baza faptelor stabilite de judecătorul de primă instanță, Curtea nu poate identifica un moment precis în care măsura unei restricții cu privire la libertatea de

mișcare pe care o constituia s-ar fi transformat într-o lipsire de libertate. Este frapant să se constate că, la cinci minute după crearea cordonului integral, poliția se gândea deja să înceapă o operațiune de dispersare controlată înspre nord. Treizeci de minute mai târziu, o a doua tentativă a fost inițiată, apoi suspendată din cauza comportamentului violent al persoanelor din interiorul și exteriorul cordonului. Între orele 15 și 18, polițiștii au examinat din nou situația la intervale regulate dar, văzând sosirea unui nou grup de manifestanți și a condițiilor periculoase din mijlocul diverselor manifestații, au considerat că nu puteau elibera în siguranță persoanele aflate în interiorul cordonului. Procesul de eliberare controlată a fost reluat la ora 17:55, apoi oprit la ora 18:15, din nou reluat la ora 19, apoi suspendat la ora 19:20, reluat încă o dată la 19:30, apoi din nou abandonat, și în cele din urmă desfășurat în mod continuu, pe grupe de câte 10 persoane, până la dispersarea totală a mulțimii la ora 21:45 (supra, pct. 24). Judecătorul de primă instanță a considerat în consecință că înseși condițiile care au constrâns poliția să rețină mulțimea la ora 14 au persistat până în jurul orei 20, când procesul de eliberare colectivă a putut fi derulat în cele din urmă fără întrerupere (supra, pct. 24). Prin urmare, considerând că poliția a urmărit foarte îndeaproape evoluția situației, dar că, în esență, aceleași condiții periculoase care au necesitat crearea cordonului la ora 14 au persistat toată după-amiaza și până la venirea serii, Curtea consideră că persoanele din interiorul cordonului nu pot fi considerate ca lipsite de libertate în sensul art. 5 § 1. În consecință, instanța a judecat inutil să examineze dacă măsura se justifică în privința literelor b) și c) din art. 5 § 1.

68. Curtea subliniază că concluzia anterioară conform căreia nu a existat lipsire de libertate se bazează pe faptele specifice și excepționale ale cauzei. Curtea observă, de asemenea, că reclamantii nu au formulat nici un capăt de cerere în temeiul art. 10 sau 11 din Convenție și ia notă de concluzia judecătorului de primă instanță conform căreia nu au fost încălcate drepturile la libertatea de exprimare și libertatea de întrunire a persoanelor reținute în interiorul cordonului (supra, pct. 32). Curtea ține să precizeze de asemenea că, având în vedere importanța fundamentală a libertății de exprimare și libertății de întrunire în orice societate democratică, autoritățile naționale trebuie să se ferească să recurgă la măsuri de control al mulțimilor pentru a înăbuși sau descuraja, direct sau indirect, protestele. Dacă crearea și menținerea cordonului de către poliție nu au fost necesare pentru prevenirea atacurilor grave asupra persoanelor sau daunelor materiale, măsura ar fi fost de alt „gen”, iar natura sa coercitivă și restrictivă ar fi putut fi suficientă pentru a o face să intre sub incidența art. 5.

69. În concluzie, art. 5 neaplicându-se, nu a fost încălcat în speță.

Pentru aceste motive, Curtea

1. *Declară*, în unanimitate, cererile admisibile;
2. *Declară*, cu paisprezece voturi contra trei, că nu a fost încălcat art. 5 din Convenție;

Redactată în limbile franceză și engleză, apoi pronunțată în ședință publică la Palatul Drepturilor Omului de la Strasbourg, la 15 martie 2012, în temeiul art. 77 § 2 și art. 77 § 3 din Regulamentul Curții.

Michael O'Boyle
Grefier

Françoise Tulkens
Președinte

La prezenta sentință se află anexat, conform art. 45 § 2 din Convenție și art. 74 § 2 din Regulament, expunerea opiniei separate comune a judecătorilor Tulkens, Spielmann și Garlicki.

F.T.
M.O.B.

OPINIA SEPARATĂ COMUNĂ A JUDECĂTORILOR TULKENS, SPIELMANN ȘI GARLICKI

1. Nu împărtășim constatarea majorității conform că nu ar fi existat lipsire de libertate, ceea ce duce la concluzionarea că, art. 5 din Convenție neaplicându-se, nu a fost încălcat în speță.

2. Hotărârea explică poziția sa prin „circumstanțele excepționale și specifice ale acestei cauze”, dar subliniază de asemenea că „dacă crearea și menținerea cordonului de către poliție nu au fost necesare pentru prevenirea atacurilor grave asupra persoanelor sau daunelor materiale, măsura ar fi fost de alt „gen”, iar natura sa coercitivă și restrictivă ar fi putut fi suficientă pentru a o face să intre sub incidența art. 5” (pct. 58).

3. La nivelul principiilor ce guvernează aplicarea art. 5 din Convenție, o dispoziție care este prezentă în toate instrumentele universale și regionale de protecție a drepturilor omului și care rezultă din ordinea publică europeană, poziția majorității poate fi interpretată în sensul că este necesar să se impună o măsură coercitivă și restrictivă într-un scop legitim de interes general, această măsură neechivalând cu o lipsire de libertate. Este vorba aici de o propunere nouă, eminentamente discutabilă și criticabilă pentru un dublu motiv.

4. Mai întâi, Curtea a declarat întotdeauna că obiectivul sau intenția unei măsuri nu poate fi luată în considerare pentru a se aprecia dacă a existat sau nu lipsire de libertate. Aceste elemente nu sunt relevante decât pentru a se aprecia dacă aceasta se justifică în privința scopurilor enumerate la literele a) – f) ale art. 5 § 1. Cu alte cuvinte, art. 5 realizează, în modul său de redactare, justul echilibru inerent Convenției între interesul public și dreptul individului la libertate, limitând în mod expres scopurile pe care o lipsire de libertate le poate urmări în mod legitim.

5. Apoi, având în vedere structura și modul de redactare al art. 5 § 1 din Convenție, nu poate exista o distincție de principiu între măsurile de ordin public și măsurile impuse pentru orice alt scop de interes general/legitim. Cu alte cuvinte, nu există niciun motiv să tratăm lipsirile de libertate rezultate din motivele de ordin public diferit față de alte lipsiri de libertate pentru care este invocată această dispoziție. Dacă nu ar fi așa, statele ar putea „ocoli” garanțiile stabilite la art. 5 și deține persoane pentru o varietate de motive care merg dincolo de dispozițiile prevăzute la art. 5 § 1 a) - f), cu condiția să demonstreze necesitatea măsurii.

6. Pe această abordare se bazează analiza Curții în hotărârea *A. și alții împotriva Regatului Unit* [(MC) nr. 3455/05, CEDO 2009] din 19 februarie 2009, care privește o situație fără îndoială și mai gravă, și anume un risc de amenințare la securitatea națională: „Curtea nu subscrie la argumentul Guvernului conform căruia art. 5 § 1 trebuie să interpretat că autorizează căutarea unui just echilibru între dreptul la libertatea individuală și interesul statului de a-și proteja populația împotriva amenințărilor teroriste. Acest

argument contrazice nu numai jurisprudența Curții cu privire la litera f) din art. 5 § 1, ci și principiul că literele a) – f) ale acestei dispoziții conțin lista exhaustivă a excepțiilor de la dreptul de libertate și că numai o strictă interpretare a acestora este comptabilă cu scopurile urmărite de acest articol. Dacă o detenție iese din limitele acestor litere stabilite de jurisprudența Curții, nu o putem readuce în discuție invocând necesitatea de echilibrare a intereselor statului și pe cele ale deținuților” (pct. 171).

7. În această privință, propunerea majorității care este menționată, din păcate, în partea consacrată principiilor generale ni se pare problematică. „Nu putem exclude faptul că recurgerea la tehnici de imobilizare și de control al mulțimilor poate, în anumite circumstanțe, să dea naștere unei lipsiri de libertate contrară art. 5 § 1. În fiecare caz în parte, art. 5 § 1 trebuie interpretat într-un mod care să țină seama de contextul specific în care tehnicile respective sunt utilizate și de obligația de a asigura menținerea ordinii publice și protecția publicului pe care atât dreptul național cât și dreptul Convențional o conferă poliției” (pct. 60 din hotărâre). Sub această formă, considerăm acest text a fi periculos deoarece acordă mână liberă și transmite un mesaj greșit poliției.

8. Majoritatea reamintesc că „în anumite circumstanțe bine definite, art. 2 și 3 pot impune autorităților obligația pozitivă de a lua preventiv măsuri de ordin practic pentru a proteja un individ a cărui viață este amenințată” (pct. 55 din hotărâre). Adevărat, dar nu s-a stabilit în speță că a existat vreun pericol iminent pentru viața sau integritatea fizică a persoanelor. Totuși, nu este vorba în realitate de o nouă problemă. Interacțiunea dintre protecția oferită la art. 5 § 1 din Convenție și obligațiile pozitive în temeiul art. 2 și 3 a fost examinată de mai multe ori de Curte și aceasta a repetat în mod constant că asemenea obligații pozitive trebuie să respecte pe deplin garanțiile consacrate la art. 5. Chiar foarte recent, în hotărârea *Jendrowiak împotriva Germaniei* (nr. 30060/04, 14 aprilie 2011), Curtea a reamintit că „autoritățile statului nu se puteau, în speță, baza pe obligațiile lor pozitive în virtutea Convenției pentru a justifica lipsirea de libertate a reclamantului, care, astfel cum s-a demonstrat anterior, (...) nu reiese din niciuna din justificările enumerate în mod exhaustiv la literele a) - f) ale art. 5 § 1. Această dispoziție poate fi așadar considerată că expune toate motivele pentru care o persoană poate fi lipsită de libertate în interes general, în special în interesul protejării publicului de infracțiuni” (pct. 38).

9. În prezenta cauză, paradoxul constă în faptul corect constatat de Lordul Hope și Lordul Neuberger că, dacă există lipsire de libertate, ar fi fost imposibil pentru poliție să o justifice în temeiul excepțiilor prevăzute la art. 5 § 1, literele b) și c).

10. Suntem conștienți că menținerea ordinii este o misiune dificilă chiar dacă, în speță, nu s-a contestat că cei 6 000 polițiști erau cei mai experimentați din Anglia. După cum reiese din analiza efectuată de instanțele interne, se pare că forțele de ordine au dat, în speță, prioritate

eficienței intervenției lor și au optat pentru soluția cea mai practică pentru a gestiona situația ținând pe *toată lumea* în interiorul cordonului. Această măsură a fost astfel aplicată fără discernământ și a fost impusă și persoanelor care nu participau în nici un fel la manifestație. În această privință, ne puteam aștepta ca poliția să recurgă la mijloace mai puțin intruzive. De fapt, se pare că toate persoanele care au trecut în acea zi pe la Oxford Circus în jurul orei 14 au fost tratate ca niște obiecte și obligate să rămână în locul în care se aflau până ce poliția reușește să rezolve problemele din oraș.

11. Majoritatea rezultă din diferențele situației reclamantilor: prima a mers la Oxford Circus cu intenția de a manifesta, iar ceilalți trei reclamanti erau simpli trecători. Aceasta consideră totuși că aceste diferențe sunt *fără incidență* asupra întrebării dacă a existat sau nu lipsire de libertate (pct. 63 din hotărâre). Cu tot respectul pe care-l datorăm, nu putem subscrie la acest punct de vedere. Desigur, putem accepta că un participant activ la o manifestație care nu este în întregime pașnică trebuie să prevadă că libertatea sa de mișcare ar putea fi restrânsă pentru necesitatea măsurilor polițienești, deși, în speță, nu este cazul. Într-adevăr, curtea de apel a infirmat concluzia judecătorului Tugendhat conform căreia poliția avea motive rezonabile să presupună că prima reclamantă era pe punctul de a se face vinovată de tulburarea ordinii publice; dimpotrivă, aceasta a considerat că, reținând-o pe prima reclamantă, poliția exercita o putere excepțională de *common law* constând în reținerea unui nevinovat cu scopul de a preveni tulburarea ordinii publice de către alte persoane. Oricum, situația este total diferită în privința celorlalți trei reclamanti care se aflau acolo din întâmplare, fără nicio intenție de a manifesta. Se puteau aștepta în mod rezonabil la nesupunerea unor măsuri destinate să controleze o mulțime de manifestanți ostili dacă urmau instrucțiunile poliției.

12. Curtea consideră că nu poate identifica un moment precis în care măsura de restricție privind libertatea de mișcare s-ar fi transformat într-o lipsire de libertate (pct. 67 din hotărâre). Sensul acestei constatări nu este clar. Poate însemna acest lucru că nu a existat lipsire de libertate înaintea orei 21:30 sau că situația a devenit o lipsire de libertate între orele 14 și 21:30, dar fără să se poată indica momentul precis? Dacă acesta este cazul, majoritatea nu poate concluziona atât de categoric că persoanele din interiorul cordonului nu au fost lipsite de libertate în sensul art. 5 § 1 din Convenție. Într-o situație de incertitudine, prezumția acționează în mod normal pentru respectarea drepturilor individuale.

13. În cele din urmă, Marea Cameră nu se referă în niciun fel la hotărârea *Gillan și Quinton împotriva Regatului Unit* din 12 ianuarie 2010 (nr. 4158/05, CEDO 2010). Desigur, punctul central în această cauză este art. 8 din Convenție, dar art. 5 este la fel de implicat, exact în contextul unei manifestații. De fapt, interpretarea dată acestei dispoziții în hotărârea *Gillan și Quinton* este mult mai largă decât aici deoarece Curtea consideră că o

restricție coercitivă a libertății de a circula constituie o lipsire de libertate în sensul art. 5 § 1. Într-adevăr, „Curtea constată că, deși durata interpelării și percheziționării lor nu a depășit nici pentru unul nici pentru altul treizeci de minute, reclamantii au fost *întru-totul* lipsiți de orice libertate de circulație. Au fost obligați să rămână în locul în care se aflau și să se supună unei percheziții, iar un refuz i-ar fi expus unei rețineri și urmăriri penale. *Acest element coercitiv arată că a existat lipsire de libertate în sensul art. 5 § 1* (a se vedea, de exemplu, *Foka împotriva Turciei*, nr. 28940/95, pct. 74-79, 24 iunie 2008)” (*Gillan și Quinton*, pct. 57 – caractere cursive adăugate de noi). Or, gradul de coerciție din prezenta cauză este mult mai important decât cauza *Gillan și Quinton*.

14. În speță, persoanele în cauză au fost izolate în interiorul unei zone relativ mici, în același timp cu alte 3 000 persoane, cu o libertate de mișcare foarte redusă; nu puteau decât să stea în picioare sau să se așeze pe jos; nu aveau acces la toatele, nici hrană sau apă. Cordonul a fost menținut prin prezența a sute de polițiști, iar reclamantii depindeau în întregime de decizia polițiștilor cu privire la momentul în care puteau pleca. În plus, acești polițiști puteau face uz de forță pentru a menține cordonul, iar refuzul de a se conforma instrucțiunilor și restricțiilor impuse constituia o infracțiune pasibilă cu închisoare și putea duce la arestare. Toți reclamantii au fost așadar închiși timp de șase – șapte ore.

15. În concluzie, considerăm că a existat lipsire de libertate în sensul art. 5 din Convenție și că această dispoziție a fost încălcată în speță.